

ПЕРЕДМОВА

У черговому випуску «Актуальних проблем держави і права» читачеві пропонується ознайомитися з ґрунтовними доробками вчених у різноманітних сферах вітчизняної юриспруденції. У збірнику наведено дослідження загальнотеоретичних проблем сучасної юридичної науки, актуальних питань адміністративного й фінансового права, нагальних проблем цивілістики, господарського права та процесу, правових засад боротьби зі злочинністю, зміцнення законності й правопорядку.

Державно-правова дійсність, політико-правові процеси, що вивчаються теорією держави й права, належать до найскладніших і найважливіших суспільних сфер, від яких багато в чому залежить життєдіяльність суспільства. У першому розділі збірника досліджуються саме загальні закономірності виникнення, розвитку й функціонування держави та права. Зокрема, ученими розглянуто можливості використання юристом-антропологом методів пізнання, що застосовуються сьогодні в соціальних і поведінкових науках, у тому числі соціології, з метою виявлення визначальних цінностей, смислів і значень; проведено ґрунтовний аналіз змісту категорії «концепція законопроекту», що має науковий і практичний інтерес для законотворчої діяльності в Україні, оскільки помилкова концепція закону, на відміну від недоліків тексту закону, може не лише не привести до очікуваного результату нормативного правового регулювання конкретних суспільних відносин, а й спричинити негативні наслідки.

У другому розділі видання низку статей присвячено вирішенню сучасних проблем адміністративного права та процесу. Адміністративне право як найбільш об'ємна, мобільна галузь права має важливе значення та поряд із конституційним, кримінальним, цивільним правом створює певне підґрунтя для всіх інших галузей, регулюючи суспільні відносини публічного характеру. Ученими висвітлюються доктринальні підходи до процесу оновлення предмета адміністративного права, модифікації його структури, приділяється увага кодексу як джерелу адміністративно-процедурного права України, його специфічним особливостям, генезі проектної розробки. Виокремлюються конкретні пропозиції щодо доопрацювання наявних зразків проектів кодифікованого адміністративно-процедурного акта задля забезпечення досконалості його змістовного наповнення й ефективності застосування.

Значну увагу приділено теорії та практиці застосування фінансового права. Надано інституціональну характеристику правового регулювання міжбюджетних відносин, проведено аналіз правового регулювання міжбюджетних трансфертів та визначено проблеми правового регулювання зміцнення фінансової автономії органів місцевого самоврядування. Виявлено проблемні питання розуміння доходів і видатків бюджетів, що становлять бюджетну систему України, та вдосконалено визначення відповідних бюджетно-правових категорій. Розкрито зміст адміністративно-правового механізму захисту прав платників податків у зарубіжних країнах та зроблено висновок про доцільність впровадження певного іноземного досвіду до практики податкового адміністрування в Україні.

У збірнику досліджено теоретичні та практичні проблеми цивільного права й цивільного процесу, які визначилися в процесі розвитку українського суспільства.

Висвітлюються питання доктринального визначення в цивільному праві України поняття особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування людини. Зроблено висновок, що кожна цивілістична конструкція окремого системоутворюючого особистого немайнового права розрахована на застосування закріплених нею моделей належної поведінки в конкретних правовідносинах за умови настання життєвих обставин, передбачених нормами цивільного права. Такий підхід акцентує увагу на необхідності створення окремого механізму здійснення кожного з відповідних особистих немайнових прав, об'єднаних у межах системоутворюючого на основі поєднання законодавчого цивільно-правового регламентування та можливостей їх договірною саморегулювання в структурі такого механізму.

Окремо вивчено механізм забезпечення здійснення особистих немайнових прав дітей та визначено критерії його ефективності, адже правова регламентація особистих немайнових прав неповнолітньої особи ускладнюється тим, що в чинному законодавстві містяться так би

мовити «мертві» норми, які лише створюють ілюзію самостійного здійснення дитиною наданих їй прав.

Увагу вчених-процесуалістів звернено на відсутність легальної дефініції сторін як основних учасників цивільного процесу, оскільки правильне визначення поняття сторін є необхідною умовою для ефективного, а головне – однакового застосування судами норм цивільного процесуального законодавства. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення цього поняття з метою його законодавчого закріплення.

Викликають зацікавленість матеріали, у яких розглядається поняття «альтернативне вирішення спорів». Вироблення уніфікованого підходу до визначення цього терміна має не лише важливе теоретичне значення, що дозволить у подальшому зробити висновок про можливість виокремлення інституту альтернативного вирішення спорів у вітчизняному праві та законодавстві, а й суттєву практичну значимість, що полягає в розробці та визначенні напрямів, конструкцій і рекомендацій, пов'язаних із розвитком інституту альтернативного вирішення спорів в Україні та його подальшим удосконаленням.

Збірник також містить аналіз найбільш складних та актуальних проблем господарського права. Зокрема, увагу приділено проблемі вибору концептуального шляху реалізації національної інноваційної політики, аналізу основних недоліків відповідних правореалізаційних стратегій. У такому контексті розглянуто питання зовнішньоекономічної інтеграції України й господарсько-правового забезпечення цього процесу, критично досліджено вплив економічної глобалізації на вітчизняну економічну політику та надано рекомендації щодо захисту державою національних інтересів.

Досліджено кодифікаційні проблеми законодавства про надра та відповідно до еколого-господарської доктрини сформульовано пропозиції щодо форми й змісту Кодексу законів України про надра.

Окремий розділ у виданні присвячено актуальним проблемам судоустрою та протидії злочинності.

Розкрито проблему легітимації судової влади та надано характеристику основних форм участі суспільства в процесі цієї легітимації, таких як участь у процедурі формування суддівського корпусу, участь у процесі здійснення судочинства, суспільний контроль за якістю судових рішень. Крізь призму аналізу вітчизняної й зарубіжної наукової юридичної літератури запропоновано загальну концепцію загальноправових (конституційно-правових) гарантій діяльності суддів в Україні, що є одним із напрямів удосконалення діяльності органів судової влади. На основі всебічного комплексного аналізу й узагальнення міжнародного правового регулювання розкрито поняття та сутність відновного правосуддя.

Проведено аналіз злочинності як різновиду предметної діяльності у взаємозв'язку з категоріями «людська активність», «поведінка», «діяльність». Зроблено висновок, що з огляду на фактичне «вбудовування» злочинної діяльності в систему реальних суспільних відносин її аналіз неможливо проводити без розуміння суті практичної діяльності людей. Такий підхід вимагає по-новому розглядати не лише механізм відтворення та поширення злочинності, а й проблему попередження злочинності в контексті зміни практичних видів діяльності людини.

Розкрито певні проблеми Кримінального кодексу України в умовах проведення модернізації правового механізму протидії корупційним злочинам в Україні та обґрунтовано актуальність і необхідність конструювання нової наукової теорії – теорії корупційних злочинів.

Вважаємо, що використання наведених у збірнику наукових здобутків у процесі державно-правового будівництва є однією із заповорок прогресивного розвитку нашого суспільства.

Сергій КІВАЛОВ,

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
президент Національного університету
«Одеська юридична академія»,
голова комітету Верховної Ради України
з питань верховенства права та правосуддя